

Bisschoppenconferentie van België
Guimardstraat 1 - B-1040 Brussel
+32 (0)2 509 96 93 • ce.belgica@interdio.be
Conférence épiscopale de Belgique
rue Guimard 1 - B-1040 Bruxelles

Bisschoppenconferentie van België

Euthanasie en het sociale weefsel

We zijn bezorgd omdat ons land de mogelijkheid overweegt om de euthanasiewet van 2002 uit te breiden tot minderjarigen en dementerenden.

Euthanasie uit het strafrecht

Sinds de wet van 2002 is het mogelijk dat een patiënt door euthanasie een einde kan stellen aan zijn lijden zonder dat dit strafbaar is. Deze wet kwam heel redelijk over want door een wettelijk kader vast te leggen, werd de strijd aangegaan tegen clandestiene vormen van euthanasie. De wet werd ook als heel menselijk voorgesteld, want eindelijk kon een zieke op zijn vraag waardig sterven en werd de geneesheer die hem hierbij wilde helpen niet meer bestraft. Wij hebben toen onze diepe bezorgdheid al uitgesproken¹. Volgens ons heeft elke vrije daad, en dus ook de instemming met de daad die de dood tot gevolg heeft, een enorm grote impact – op de persoon zelf en op de anderen.

Intussen weten we uit ervaring dat de toepassing van de euthanasiewetgeving niet zo gemakkelijk binnen de vastgelegde grenzen te houden is. Wie bepaalt wat ondragelijk lijden is? Is het anticiperen op lijden of levensmoeheid die ons kunnen overkomen voldoende om euthanasie te rechtvaardigen? We willen niet in detail ingaan op alle lacunes die aan het licht zijn gekomen. Met dit schrijven willen we vooral aantonen dat we ons verzetten tegen een mogelijke uitbreiding van de depenalisering van euthanasie.

Een broze toestemming

Het centrale argument in de wet van 2002 is de toestemming van de patiënt. Om niet strafrechtelijk vervolgd te worden, moet de dodelijke ingreep beantwoorden aan een ernstige en volgehouden vraag van de patiënt. Maar wat betekent die noodzakelijke voorwaarde van toestemming in het voorstel waarover vandaag gedebatteerd wordt, als het gaat om dementerende personen en minderjarigen? Ons burgerlijk recht beschermt deze kwetsbare personen. Gezien hun verondersteld gebrek aan volwassen oordeel, worden ze op vele vlakken (kopen en verkopen, trouwen enz.) beschouwd als 'onbekwaam om welbewust te onderscheiden'. Het strafrecht kent hen om dezelfde redenen een bijzonder statuut toe. Maar als het om het einde van het leven gaat, worden ze wel in staat geacht geëuthanaseerd te worden op basis van, hetzij een (zelfs lang) vooraf ondertekende verklaring als het gaat om demente personen, hetzij om een akkoord (al of niet met de instemming van de ouders) als het gaat om minderjarigen die 'over voldoende oordeelsvermogen beschikken'. De wilsbeschikking die de wet voorziet, wordt dan wel een heel wankel en weinig consistent begrip.

¹ verklaring van de bisschoppen van België, 16 mei 2002, 'Palliatieve zorg: ja – Euthanasie: nee'.

De cruciale keuze: het sociale weefsel

Wij zijn ervan overtuigd dat de toekomst van onze samenleving ligt in een groeiende onderlinge solidariteit. Op de een of andere manier ervaren we allemaal in ons sociale leven, op ons werk of in onze familiekring de negatieve kant van een individualisme die mensen in hun eigen eenzaamheid opsluit. Waarom willen we dan mensen die met lijden geconfronteerd worden, in hun eenzaamheid bevestigen door hen de illusie te geven dat hen niets anders rest dan uit het leven te stappen?

Zeker, het lijden van fysieke pijn kan ons volledig op ons zelf terugwerpen en heel confronterend zijn, en dat geldt net zo goed voor de psychische last van een handicap, een aftakelende ziekte of een opeenstapeling van ouderdomskwalen. Toch moeten we nadenken of het goed is toe te geven aan de verleiding om er een einde aan te maken door een ingreep. Dat die bekoring ons overvalt, is best te begrijpen want de ontmoediging bij de zieke of in zijn omgeving kan totaal zijn. Maar toch moeten we ook het sluipend gif in deze houding onder ogen durven zien. Want als we het leven van een mens louter laten afhangen van zijn individuele instemming met euthanasie, evolueren we naar een samenleving die niet meer gebaseerd is op het vertrouwen dat we in elkaar mogen hebben om voor elkaar te zorgen. We slaan dan een doodlopende weg in: deze van een almaar groeiend gebrek aan solidair engagement.

Het is waar dat niemand zijn naasten tot last wil zijn en dat iemand doodsangst kan uitstaan bij de gedachte alleen gelaten te worden met de nakende dood. Voor een zieke kan dit een lange fase van pijnlijke onzekerheid, van zinloosheid of diepe ontmoediging betekenen. In deze cruciale periode hopen we dat elke zieke de zorgende nabijheid van een medemens mag ervaren. Zorgverleners die aan de zieke tonen dat zijn menselijke waardigheid oneindig veel meer is dan de uitputting van zijn lichaam of zijn geest. Zieken moeten zich niet schamen bij het besef niet langer voor zichzelf te kunnen zorgen. Zo'n intense periode krijgt nog meer gewicht als het gaat om erg kwetsbare mensen, zoals minderjarige of dementerende personen. Zijn we het niet aan elkaar verplicht om met een bijzondere waakzaamheid te zorgen voor hen die nog niet of niet meer over al hun fysieke of mentale mogelijkheden beschikken om weloverwogen beslissingen te nemen? Is euthanasie voor deze mensen die aan de zorg van anderen zijn toevertrouwd niet in tegenspraak met onze diepste menselijkheid? Uitgerekend daar waar we elkaar het sterkst nabij moeten zijn, kiezen we voor meer afstand.

Op lange termijn

Wij willen ook aandacht vragen voor mogelijke consequenties op lange termijn van een uitbreiding van de wet. Riskeert een geschreven vraag om euthanasie in het geval van verlies van zijn geestelijke mogelijkheden niet zo banaal te worden dat er een dag komt waarop men zich afvraagt of een dergelijk document eigenlijk nog wel nodig is? Is de realiteit van de dementie, zal men dan zeggen, op zich niet voldoende om 'uit medelijden' te euthanaseren? Hetzelfde geldt voor minderjarigen: zal de vraag naar euthanasie daar niet als zo 'redelijk' of zo 'normaal' worden ervaren dat euthanasie zou moeten kunnen bij om het even welke minderjarige, inbegrepen het kleinste kind, vanaf het ogenblik dat zijn ziekte of handicap in onze ogen ondraaglijk is geworden? Het euthanaseren, zelfs onder het voorwendsel van de instemming, van personen waarvan de mentale mogelijkheden zijn verminderd, maakt de toestand van deze dementerende personen en van de mensen die hen nabij zijn, zo mogelijk nog zwaarder. Is het dit soort samenleving dat wij willen uitbouwen?

Onze oproep

Wij van onze kant zouden de wetgever willen vragen niet de logica te volgen die het sociale weefsel zelf euthanaseert. Wij willen hem uitnodigen om de zorgsector en vooral de palliatieve zorgenheden nog meer toe te rusten zodat zwaar zieke mensen, minderjarig of dement, nog beter kunnen worden omringd. Onze weigering om euthanasie toe te passen is geen keuze voor het lijden of voor het doen lijden of laten lijden. In de palliatieve zorgverlening kan men steeds beter het lijden verlichten. Deze pijnverlichting maakt dat er minder aanvragen voor euthanasie zijn.

Wij danken en bemoedigen dokters en al het verzorgende personeel die gehoor geven aan het beste in zichzelf door te kiezen voor het leven en met hun vakkennis en nabijheid de meest kwetsbare mens helpen. Hun gewetensvrijheid mag in geen geval aangetast worden.

Wij willen de mensen die lijden en zij die hen nabij zijn, helpen om inspiratiebronnen en spirituele kracht te vinden om deze confrontatie aan te kunnen. We nodigen hen uit om in de affectieve warmte van hun wederzijdse verbondenheid de grote waarde van het leven te blijven koesteren, middenin de vragen waarbij de ultieme vraag van de zin ervan steeds weer de kop opsteekt.

Door ons uit te spreken over zo'n gevoelig onderwerp willen we onze eigen bijdrage leveren aan de werking van de democratie en aan het begrip van de menselijke vrijheid. Uiteindelijk gaat het erom hoe we in de samenleving met elkaar omgaan, in het bijzonder met de zwakste mensen onder ons.

Als bisschoppen van de katholieke Kerk in België willen we onze overtuiging uitspreken. Op die manier willen we ook recht doen aan onze democratie en aan de menselijke waardigheid. Wij willen eraan herinneren dat we allemaal mensen van vlees en bloed zijn. Dat is de diepste werkelijkheid die ons verbindt en die ons er moet toe aanzetten om elke vorm van geweld en elke vorm van druk op elkaar, te weren uit onze omgang. Wij denken dat onze democratie meer gediend is met de erkenning van onze menselijke verbondenheid die veel fundamenteler is dan de broze instemming met euthanasie.

De bisschoppen van België
6 maart 2013